

Mobieltjesbeleid op scholen ware chaos

Samenvatting onderzoek 'Mobieltjes op school' door
de Nationale Academie voor Media & Maatschappij, januari – mei 2011

Amsterdam, 30 mei 2011; Uit een nieuw onderzoek van de Nationale Academie voor Media & Maatschappij blijkt vandaag dat Nederlandse scholen zich geen raad weten met het gebruik van mobieltjes binnen de school door de huidige jeugd, met alle gevolgen van dien.

Liesbeth Hop, woordvoester: 'Het probleem begint al bij de naïviteit van het Nederlandse onderwijs; zij zijn onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden van de huidige mobieltjes en smartphones. Het zijn in veel gevallen niet slechts telefoons, maar zij bieden volledig toegang tot het internet. Smartphones blijken zelfs te worden ingezet als wapens tegen leeftijdsgenoten en onderwijzend personeel.'

'Leerlingen blijken te vaak vrij spel te krijgen in het gebruik van mobieltjes en/of smartphones. Dat blijkt ten koste te gaan van de veiligheids situatie binnen de school, maar verstoort ook het educatieve proces van leerlingen.'

'Scholen blijken nauwelijks tot geen afspraken te hebben gemaakt over het gebruik van mobieltjes binnen de school. Als er al afspraken zijn gemaakt dan zijn deze niet eenduidig en worden niet consequent door het schoolteam gehandhaafd.'

'Het wordt hoog tijd dat scholen beleid ontwikkelen dat aansluit bij de huidige mediaontwikkelingen en tijdgeest. Ook basisscholen moeten aan de bak omdat de gemiddelde leeftijd waarop kinderen een eerste mobiele telefoon gaan gebruiken blijft dalen.'

Onderzoeksopzet

De Nationale Academie voor Media & Maatschappij heeft in de periode januari – mei 2011 een kwalitatief onderzoek uitgevoerd op 120 Nederlandse scholen, waaronder 42 basisscholen en 78 middelbare scholen. Van de middelbare scholen was de helft van VMBO/MBO niveau en de andere helft Havo en hoger. Het onderzoek bestond uit individuele gesprekken met 149 directieleden en/of onderwijzend personeel en 40 groeps gesprekken met 360 leerlingen. 10 van deze groeps gesprekken vonden plaats op basisscholen. De leeftijd van de leerlingen lag tussen de 10 en 16 jaar oud.

Belangrijkste conclusies van het onderzoek

1. Naïviteit bij scholen is schadelijk

“Bij ons mag iedereen een mobieltje meenemen, als deze maar op stil staat” – Directielid basisschool

“Als een leerling klaar is met z’n werk, mag hij best even met zijn mobieltje spelen. Nee, ik weet niet wat een leerling dan doet”. – Leraar Nederlands VMBO

Het blijkt uit het onderzoek dat meer dan driekwart van de ondervraagde scholen niet voldoende op de hoogte is van de technologische mogelijkheden van de huidige generatie smartphones. Dit gebrek aan kennis levert een risico op voor de veiligheid van leerlingen en personeel binnen de school, omdat er teveel ruimte ontstaat voor het al dan niet oneigenlijk gebruik van mobieltjes.

“Een docent is geen politieagent, we vinden dat het wel of niet meenemen van mobieltjes naar school de verantwoordelijkheid is van de ouders en later van de leerlingen zelf.” – Directielid HAVO

“Ik ga geen mobieltjes afpakken omdat ik dan een conflict in de klas heb en ik liever wil lesgeven” – Lerares Duits VWO

“Ik weet zeker dat veel leraren van onze school helemaal niets weten van wat een BlackBerry kan. Als ik zeg dat ik ping, dan kijken ze me aan alsof ik het over Kabouter Plop heb.” – Leerling Gymnasium, klas 2

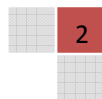
Het blijkt uit het onderzoek dat een ruime meerderheid van de scholen zich geen raad weet met de verantwoordelijkheid die individueel en mobiel mediagebruik in de school met zich meebrengt. Ze zijn geneigd deze verantwoordelijkheid in veel gevallen door te schuiven naar ouders en collega’s, waardoor er teveel ruimte ontstaat voor leerlingen die nog niet in staat zijn zelfstandig verantwoordelijkheid te dragen voor hun eigen gedrag.

2. Docenten nieuwe slachtoffergroep digitaal pesten

“Ik vind het gewoon zielig voor die man. Er is een Hyves pagina aangemaakt door een paar leerlingen waar hij helemaal zwart wordt gemaakt en hij weet er zelf niet eens van.” – Leerling VMBO, klas 2

“Ik ken jongens die de lerarenwc’s ingaan en dan hun mobieltje over de deuren steken en foto’s maken. Voor de lol, omdat een docent toch nooit zo snel een wc uit komt.” – Leerling HAVO, klas 3

“Een collega van mij zit nu ziek thuis. Ze is overspannen omdat ze het niet meer aan kon. Er circuleerden allerlei filmpjes van haar lessen, waar zij zwaar op haar huid werd gezeten.” Docente Nederlands, VMBO

Het oneigenlijk gebruik van mobieltjes blijkt voornamelijk te bestaan uit het digitaal pesten van medeleerlingen of onderwijzend personeel en uit het misbruik van mobieltjes tijdens de les. Dit oneigenlijk gebruik van mobieltjes speelt zich grotendeels af op middelbare scholen.

Digitaal pesten

Uit het onderzoek blijkt dat 42 procent van de ondervraagde leerlingen op middelbare scholen zelf in meer of mindere mate ervaring heeft met het digitaal pesten van medeleerlingen of onderwijzend personeel. Daarnaast geeft 28 procent van dezelfde leerlingen aan zelf slachtoffer te zijn geweest van digitaal pesten op hun huidige school. Meer dan 65 procent van de leerlingen geeft aan op de hoogte te zijn van één of meer incidenten op het gebied van digitaal pesten binnen de eigen school. Het gaat op de eerste plaats om het opzettelijk filmen, fotograferen of geluidopnames maken met als doel het beschadigen van de reputatie van een medeleerling of leerkracht/docent. In deze gevallen worden de opnamen soms als chantagemiddel gebruikt. Bijvoorbeeld om hogere cijfers af te dwingen. Ook worden de beelden gebruikt om te uploaden naar onder andere Youtube, Hyves en Facebook, zodat anderen toegang krijgen tot deze opnamen. Ook zijn er gevallen genoemd waarin ex-geliefden elkaar via de mobiele media zwart maken. Tenslotte blijkt dat de opnamen soms worden rondgestuurd naar het eigen vriendennetwerk via programma's als Ping, WhatsApp en MSN.

Ten tweede bestaat het digitaal pesten in veel gevallen uit het bestoken en zelfs stalken van mensen met nare berichten om hen zo het leven zuur te maken. Ten derde worden er incidenten genoemd (ook op basisscholen) waar identiteitsroof plaatsvindt. Zo worden er nep-profielpagina's aangemaakt van medeleerlingen en van docenten/leerkrachten. Tenslotte worden er soms tijdens de les camera's opengezet via programma's als Knocking Video en Skype, zodat buitenstaanders 'live' kunnen meekijken of -luisteren, naar bijvoorbeeld een leraar die zijn zelfbeheersing verliest.

Docenten blijken een geliefde prooi voor digitale pesterijen te zijn. Meer dan 25 procent van de ondervraagde leerlingen geeft aan een geval te kennen waarin een docent digitaal voor schut werd gezet.

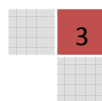
3. Lessen lijden onder het mobieltje

"Dan sta ik voor de klas te praten en dan hoort de helft van de klas me niet, omdat zij van die kleine oordopjes in hebben!" - Docent Maatschappijleer VMBO

"Hoe vaak ik niet moet zeggen dat die mobieltjes weg moeten als ik lesgeef!" – Docent Frans HAVO

"Vorige week hoorde ik dat leerlingen onder de lessen van alles twitteren. Bijvoorbeeld hoe kut de les is. Of ze updaten hun Facebook even." Docent Nederlands VMBO

"Ik vind het belachelijk dat ik iets uit m'n hoofd moet leren. Met Google is elke toets een open boek. Ik google op m'n mobiel, ja." Leerling Gymnasium, klas 1

Het blijkt uit het onderzoek dat het gebruik van mobieltjes tijdens de les geen goede invloed heeft op de aandacht die leerlingen hebben voor de lesstof. Meer dan 67 procent van de leerlingen luistert wel eens naar muziek (Spotify, iTunes), gamet (Hyves, Angry Birds, DoodleJump, Smurfs, SmackIt), chat (Pingen, MSN'en, WhatsApp) of zoekt wel eens wat op (Google, Wikipedia) tijdens de les. Daarnaast besteden jongeren tijdens de les steeds meer tijd op sociale netwerken zoals Twitter, Facebook en Hyves. Het is voor docenten en leerkrachten moeilijker de aandacht van de leerlingen vast te houden tijdens de lessen door de afleiding van de mobiele apparatuur die zij de hele dag bij zich hebben.

4. Gebrek aan beleid en handhaving creëert chaos

“Ik ben best streng, maar ik zie dat collega’s niets doen. Dat irriteert me.” – Docente Grieks VWO

“Een collega van mij die geen orde kan houden, laat mobieltjes toe in zijn lessen om populair te zijn bij de leerlingen. Ik ben het daar niet mee eens.” - Docent Wiskunde VMBO

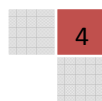
“Ouders nemen de vrijheid om kinderen tijdens de les te bellen of te Sms'en, terwijl zij gewoon naar ons vaste nummer kunnen bellen in een noodgeval” – Leerkracht groep 8 basisschool

Uit het onderzoek blijkt dat een grote meerderheid van de scholen geen passend, eenduidig beleid heeft op het gebied van mobieltjes op school. Ook blijkt dat als er wel afspraken zijn gemaakt dat deze slecht en inconsequent worden gehandhaafd en dat het beleid onvoldoende wordt getoetst en/of aangepast aan nieuwe ontwikkelingen. Tevens blijkt dat de afspraken zelden tot nooit tot stand komen in overleg met de stakeholders zoals ouders, kinderen en jongeren. Uit de gesprekken met leerkrachten en docenten kwam ook naar voren dat deze niet altijd het goede voorbeeld geven. Zo wordt er door leerkrachten en docenten regelmatig ge-sms't en gebeld in de klas. Ook als er afspraken gelden op de school dat dit niet is geoorloofd in de klas. Scholen worstelen tevens met het gedrag van het eigen personeel in de sociale media. Zij worden regelmatig in verlegenheid gebracht door personeel dat zich niet representatief uitlaat op Twitter, Facebook of andere sociale netwerken. Daarnaast blijkt het ingewikkeld om tot afspraken te komen over virtuele contacten van personeel met leerlingen. Net iets minder dan de helft van de scholen geeft aan zich hier niet goed raad mee te weten.

“Ik heb 2 telefoons in gebruik... Een koelkast voor de conciërge en m'n BlackBerry houd ik bij me.” - Leerling VMBO , klas 3

“Ik kwam op school en toen wisten de leerlingen dat ik in het weekeinde teveel had gedronken. Via m'n Twitter account. Bleek ik tientallen leerlingen als follower te hebben. Ik heb daar eerlijk gezegd niet op gelet.” – Docent Economie VMBO

“Nee, wij betrekken de ouders niet bij het maken van afspraken, wij bepalen wat er binnen onze school gebeurt.” – Directielid HAVO

Aanbevelingen

1. Haal deskundigheid binnen de school

Zorg dat je als school deskundigheid in huis hebt op het gebied van mediaontwikkelingen. Stel iemand aan binnen het team die verantwoordelijk is voor het bijhouden van deze ontwikkelingen en voor het delen van de kennis met de overige teamleden. In Nederland zijn al meer dan 650 Nationaal MediaCoaches opgeleid, die tevens werkzaam zijn binnen het onderwijs en aanspreekpunt zijn voor alle mediagerelateerde zaken binnen de school.

2. Zie leerlingen als experts

Vraag een groep leerlingen om regelmatig hun kennis over de media en over nieuwe toepassingen met de deskundigen binnen de school te delen. Organiseer deze expertgroep en neem hen serieus. Laat hen bijvoorbeeld voorlichting voor docenten, onderwijs ondersteunend personeel en ouders (ouderavonden) geven. Het is ook mogelijk leerlingen te vragen de schakel te vormen tussen slachtoffers van bijvoorbeeld digitaal pesten en de schoolvertrouwens- of contactpersoon. Vaak zijn medeleerlingen laagdrempeliger dan een docent-in-functie. Vraag leerlingen ook hoe zij het mediabeleid op school graag georganiseerd zien. Laat u verrassen door hun suggesties.

3. Besef uw verantwoordelijkheid als school

Jeugd brengt relatief veel tijd door in de schoolomgeving. Veel sociale contacten vinden binnen deze ruimte plaats, zowel persoonlijk als via mobieltjes. Scholen blijven verantwoordelijk voor de veiligheid van leerlingen binnen de schoolmuren, ook als de wereld naar binnen komt of wanneer leerlingen elkaar benaderen via mobieltjes. Door het gebruik van smartphones (en mobiele media zoals iPads en Play Station Portables) bestaan er directe en open lijnen vanuit school en de buitenwereld. Ga mee met de tijdgeest en de nieuwe technologische ontwikkelingen: kom tot de kern van uw instelling, namelijk educatie en ontwikkeling binnen een veilige omgeving. Onderken hoe de tegenwoordige multimedia maatschappij eruit ziet. Erken dat uw school een maatschappij op zich is en neem uw verantwoordelijkheid.

4. Zorg voor eenduidige afspraken en handhaving

Het mag niet zo zijn dat 'schoolbeleid' voor uw leerling er anders uitziet, naarmate het lesuur en docent verandert. Eenduidig beleid heeft alles te maken met houvast, structuur en voorspelbaarheid. Uw leerlingen zijn ook op dit vlak afhankelijk van u. Elke schakel in de keten dient het beleid te vertegenwoordigen en te handhaven. Docenten moeten elkaar ondersteunen en niet afvallen. Integendeel: het team moet als school optreden, de leerling behoort te ervaren dat hij/zij met schoolbeleid te maken heeft en niet met de grillen van een enkele docent. Zijn er risicovolle of

vervelende situaties? Zijn er elementen in uw beleid die moeilijk door teamleden vol te houden zijn? Laat (collega)docenten het niet alleen opknappen.

5. Betrek jeugd, ouders en personeel bij het beleid

Zonder de betrokkenheid en medezeggenschap van ouders en leerlingen is het maken van afspraken over het gebruik van mobieltjes en smartphones niet haalbaar. Al op de basisschool moet worden begonnen met mobieltjesbeleid, aangezien de leeftijd van kinderen met een gsm/smartphone constant daalt. Ook is het cruciaal dat het onderwijs ondersteunend personeel wordt betrokken en mee denkt: van onderwijsassistent tot conciërge. Wilt u al als school een zo breed mogelijke steun voor uw media- en mobieltjesbeleid dan is het zaak om alle onderwijsbetrokkenen tijdig te betrekken. Dit kan via expertgroepen waarin de betrokkenen zijn vertegenwoordigd. Let erop dat hun stem inderdaad terug te vinden is in het mobieltjesbeleid en de uitvoering ervan (sancties). Beleid betekent ook dat u ervoor zorgt dat het omgaan met mobieltjes en internet in de studiebegeleiding wordt geïntegreerd. Uw leerlingen kunnen uw begeleiding goed gebruiken bij het leren van een balans tussen school en privé, bijvoorbeeld tussen huiswerk maken en gamen of chatten.

6. Evalueer uw beleid en pas het aan

Mediatechnologie ontwikkelt zich razendsnel. Laat u als school updaten en update zodoende uw beleid. Evalueer het beleid ieder kwartaal (via de voornoemde expertgroepen) en toets het op haalbaarheid. Heb oog voor veranderingen en probeer zelfs te anticiperen op de toekomstige ontwikkelingen. Verwerk dit beleid in informatie van de school aan bijvoorbeeld nieuwe leerlingen en ouders, licht hen goed voor voordat en als zij zich voor uw school inschrijven. U zult zien dat steeds meer ouders onderwijsprotocollen over mobieltjes en internet belangrijk vinden, vergelijken en als criterium zien.

7. Geef het goede voorbeeld

Mobieltjesbeleid gaat ook het gebruik door docenten en onderwijsondersteunend personeel aan. Laat zien dat uw team het beleid serieus neemt door het goede voorbeeld te geven. Maak afspraken over hoe docenten zich gedragen in de sociale media. Ga op Twitter, zoek op #schoolnaam. Bewaak uw goede reputatie in de sociale media en wees aanwezig. Open een Twitter schoolaccount. Maak een school Hyves- of Facebookpagina aan. Gebruik de educatieve toepassingen van mediatechnologie en baken het gebruik af. Als uw school schoolkampen organiseert stel aangepaste regels in voor het gebruik van mobieltjes en smartphones buiten school maar in schooltijd. Laat zien dat u als school bent geïnteresseerd in mediatechnologie. Verbied niet alleen, bied ook aan.

8. Vang docenten op die slachtoffer zijn van digitaal pesten

Ook in Nederland blijken docenten steeds vaker slachtoffer te zijn van digitaal pesten. Ga dit na in uw team en doe dit voorzichtig. Uit eerder onderzoek dit jaar (Een Vandaag, 27-04-2011, [klik hier](#)) blijkt de helft (49 procent) van de ondervraagde docenten en personeelsleden de afgelopen drie jaar te maken heeft gehad met verbaal geweld. Uit het onderzoek door de Nationale Academie voor Media & Maatschappij blijkt dat dit geweld zich ook afspeelt via en met mobieltjes en smartphones. De voorbeelden die eerder zijn genoemd spreken boekdelen. Op scholen heerst helaas de cultuur dat de ogen worden gesloten voor docenten-als-slachtoffer. Wij dringen aan op een nieuwe mentaliteit, namelijk dat docenten vrij kunnen praten over wat hen overkomt of overkomen is en worden ondersteund en begeleid. Elke schoolsfeer wordt bedreigd of verziekt als er slechts 1 docent wordt getreiterd, bedreigd of gepest. Het slachtofferschap van een collega dient het gehele team aan te gaan. Vertrouwenspersonen kunnen hierin een grote rol spelen, als de schakel tussen slachtoffer, team en directie. Voorkom dat uw collega's de vernieling in draaien, zorg voor een open en veilige sfeer binnen uw schoolteam.

9. Wees voorbereid op incidenten

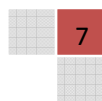
Denk niet dat het misbruik van mobieltjes en smartphones niet bij u op school plaatsvinden. Wees niet naïef. Wees voorbereid op incidenten en laat u niet overvallen als er iets dergelijks ook bij u op school gebeurt. Dit geldt voor het primair onderwijs als voor het voortgezet onderwijs. Oefen bijvoorbeeld met mogelijke situaties, neem deze door met uw team en zet een lijn uit. Wie legt bijvoorbeeld contact met ouders, leerlingen en collega's? Wie staat de pers te woord? U kunt de situaties en uitspraken die in dit onderzoeksrapport staan gebruiken om te ontdekken waar uw school staat.

10. Schakel hulp in van Nationaal MediaCoaches

Steeds vaker zijn er op scholen en in andere instellingen mediacoaches actief. Deze mensen zijn professioneel opgeleid en hebben de meest recente kennis voorhanden. Maak gebruik van deze mediawijsheid professionals! Wijs iemand aan binnen uw team die zich laat opleiden tot Nationaal MediaCoach, of leg contact met een actief en afgestudeerde Nationaal MediaCoach in uw buurt. De bovenstaande adviezen kunnen door hem/haar worden omgezet in concrete activiteiten waardoor ook uw school bij de tijd is en om leert gaan met de nieuwe technologieën, die steeds vaker door uw leerlingen de school binnenkomen. Zie www.mediaenmaatschappij.nl

Tekortkomingen van het onderzoek

Het onderzoek is opgezet als kwalitatief onderzoek en geeft daarom verdiepend inzicht in de problemen die scholen hebben of ervaren met het gebruik van mobieltjes op school. De onderzoeksteekproef is groot genoeg om een betrouwbaar beeld te geven van de situatie op Nederlandse scholen, maar is niet representatief te noemen voor alle Nederlandse scholen. Aanvullend onderzoek dat de resultaten uit dit onderzoek kan kwantificeren voor alle Nederlandse scholen is daarom gewenst.

Voor meer informatie of interviews:

Achtergrondinformatie

De Nationale Academie voor Media & Maatschappij is een onafhankelijke non-profit instituut, dat het doel heeft de mediawijsheid van jeugd te verbeteren door middel van onderzoek en educatieve trainingen voor professionals in het onderwijs, bibliotheek, jeugdzorg, bedrijfsleven en overheid. Opgericht in 2008 als initiatief van Stichting De Kinderconsument en Stichting Media Rakkers in samenwerking met een groot aantal maatschappelijke organisaties.

In 2010 publiceerde de Nationale Academie voor Media & Maatschappij de uitgave *“De Wifi-generatie, Vliegensvlug en Vogelvrij op het mobiele internet”*, door de auteurs Liesbeth Hop en Bamber Delver, beiden al jaren opinieleiders op het gebied van jeugd en media. Het boek geeft adviezen aan scholen, ouders, overheden en bibliotheken over betere begeleiding van de nieuwe generatie jeugd, de Wifi-Generatie, die continu verbonden is met het mobiele internet. Voor meer informatie zie www.wifigeneratie.nl, ISBN 978 9080 9076 52.

Eind 2010 is de Nationale Academie voor Media & Maatschappij tevens gestart met de landelijke voorlichtingscampagne WifiWijs, gericht op jeugd van 8 tot en met 16 jaar. De campagne bestaat uit een speciale uitgave van Donald Duck; ‘WifiWijs in Duckstad’ en een speciale website www.wifiwijs.nl.

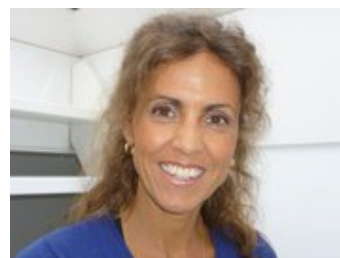
Contactpersoon

Liesbeth Hop

Woordvoester Onderzoek van de Nationale Academie voor Media & Maatschappij

Mobiele telefoon: 06 435 87 954
Email: liesbeth.hop@mediaenmaatschappij.nl
LinkedIn: Liesbeth Hop
Twitter: liesbethhop

Adres: Wildenborch 31
1082 KB Amsterdam

Links: www.mediaenmaatschappij.nl
www.wifigeneratie.nl
www.wifiwijs.nl
www.mediarakkers.nl
www.kinderconsument.nl
www.liesbethhop.nl

